

בבאור ענין מאי חזית ובגדר חיוב הצלה

הרב ישראל דזימיטרובסקי

גרסינן במסכת סנהדרין דף ע"ד ע"א. ומקיש נערה המאורסה לרוצח מה רוצח יהרג ואל יעבור אף נערה המאורסה תהרג ואל תעבור, רוצח גופיה מנלן סברא הוא וכו', מי יימר דדמא דידך סומק טפי דילמא דמא דההוא גברא סומק טפי ע"כ.

וכתב שם רש"י בד"ה סברא הוא, וז"ל שלא תדחה נפשו חבירו דאיכא תרתי אבוד נשמה ועבירה, מפני נפשו דליכא אלא חדא אבוד נשמה והוא לא יעבור דכי אמר רחמנא לעבור על המצוות משום וחי בהם משום דיקרה בעיניו נפשו של ישראל והכא גבי רוצח כיון דסוף סוף איכא אבוד נשמה למה יהא מותר לעבור מי יודע שנפשו חביבה ליוצרו יותר מנפש חבירו, הלכך דבר המקום לא ניתן לדחות עכ"ל.

ובתוס' שם ע"ב ד"ה והא אסתר כתבו וז"ל דקים ליה דמהני טעמא דקרקע עולם לעיני דלא מיחייבא למסור עצמה משום עריות דהא מרוצח ילפינן ורוצח גופיה כי מחייב למסור עצמו ה"מ קודם שיהרג בידים אבל היכא דלא עביד מעשה כגון שמשליכין אותו על התינוק ומתמערך מסתברא שאין חייב למסור עצמו דמצי אמר אדרבא מאי חזית דדמא דחבראי סומקי טפי דילמא דמא דידי סומק טפי כיון דלא עביד מעשה עכ"ל.

והנה בחדושי רבינו חיים הלוי בהלכות יסודי התורה כתב שמסתימת לשון הרמב"ם משמע דס"ל דנערה המאורסה בכל ענין תהרג ולא תעבור דלא כדברי התוס' הנ"ל, וא"כ קשיא על הרמב"ם הוכחת התוס' מרוצח. וכתב ליישב וז"ל אלא דברוצח גופא צ"ע בזה, דבאמת יש לפרש מאי דקאמר הגמ' הך סברא דמאי חזית וכו' בתרי גוונני, או דנימא דכיון דשקולין הם שניהם ע"כ ממילא הוי דינא דצריך להיות בשב ואל תעשה ועל מעשה בידים יהרג ואל יעבור, או דנימא דכיון דשקולין הן ממילא אינה נדחית מפני פקו"נ, ואין חלוק בין שב ואל תעשה למעשה בידים, דלעולם אין בה דין דחיה, וממילא הוי דינא דיהרג ואל יעבור בכל גוונני. וגם ברציחה גופא אם היה שב ואל תעשה בגוונא דיש בה דין רציחה ג"כ אמרינן כיון דשקולין הן ואין חבירו נדחה מפני פקוח נפשו ממילא יהרג ואל יעבור, כיון דלא חלה דין דחיה ברציחה, עכ"ד.

ונראה פשוט שיכונתו, שבצד הראשון שיל החקירה אנו דנים רק מצד אבוד שתי הנפשות שלפנינו ועל כן בכל ענין אמרינן שב ואל תעשה, אמנם לפי הצד השני אנו אומרים כמו שכתב רש"י הניזכר לעיל שענין פקוח נפש אינו ענין פרטי של האדם שעליו דנים אם מותר לו לעבור את העבירה אלא ענין כללי שחביבה נפש אדם מישראל שידוחה אסורי תורה, ומכיון שכאן בין כה יהרג אדם מישראל, א"כ אין את הסברא שחביבה נפש אדם מישראל לדחות אסורי תורה, וא"כ אסורי הרציחה בעינו עומד, ומאחר שגם בשב ואל תעשה יש אסור רציחה ואין היתר פקו"נ, אסור לעבור על האסור. וממילא יהרג ואל יעבור.

והוכיח ר' חיים כהצד השני וז"ל שם ונראה דכן הוא כפירוש השני שכתבנו מהא דאיתא בב"מ דף ס"ב שנים שהיו מהלכין בדרך וביד אחד מהם קיתון של מים וכו' עד שבא ר"ע ולימד וחי אחיך עמך חייך קודמין לחיי אחיך. הרי דאע"ג דהתם הוי בשב ואל תעשה ועוד יותר דלא הוי התם דין רציחה כלל, ורק משום דין הצלה, ומ"מ צריכינן לקרא דוחי אחיך עמן דחייך קודמין, אבל ברציחה דליכא קרא בכל ענין יהרג ואל יעבור, אף בשוא"ת ובלא עביד מעשה אם אך יש בו דין רציחה עכ"ד.

ועיין גם במנחת חנוך מצוה רצ"ו שהקשה על התוס' מגמ' זו מדברי בן פטורה, אלא שיכתב שדברי התוס' אמת הן לדעת ר"ע, ודבריו צ"ע שר"ע אמר רק בדין הצלה שחייך קודמין, אבל באסור רציחה בשב ואל תעשה לא מצינו דפליג ר"ע על בן פטורה וכמ"ש ר' חיים. והנה עיקר דינו של בן פטורה לכאורה קשיא דהא קי"ל דרק על ג' עבירות יהרג ואל יעבור, וא"כ אמאי חייב למסור נפשו למען הצלת חיי שעה של חבירו, וצריך לתמר לפי דרכו של רש"י, שבאמת יסוד הדין שאין היתר של פקו"נ נאמר רק בגלוי עריות ובעבודה זרה, ולכן יהרג ואל יעבור, אבל בשפיכות דמים לא נאמר כלל שאין היתר על פקוח נפש, אלא שאין בה פקו"נ שהרי סוף סוף ימות אחד מהם, וזה גופא נאמר בדין יהרג ואל יעבור באסור רציחה שדין פקו"נ נאמר על הכלל ולא על הפרט וכנ"ל, וא"כ כל מקום שיש שם מצב כזה שאחד בין כך ובין כך ימות אינו נקרא פקו"נ, והרי זה בכלל רציחה, שהרי לפי רש"י אין זה בגלל ח אסור רציחה אלא בגלל שברציחה אין היכי תמצי שיהיה פקו"נ, וכנ"ל, א"כ הכונה במ" רציחה וכל הדומים לה, אלא שר"ע חידש שבהצלה יש דין חדש של חייך קודמים. והנה בדעת התוס' נראה לפרש דהתם ס"ל דדין פקו"נ נאמר על הפרט, כלומר על מי שדנים עליו אם מותר לו לעבור את האסור ואם אצלו הוי פקו"נ זה נקרא פקו"נ. ולכן אם אנו דנים אם יש כאן את החפצא של המתיר של פקו"נ. הרי התשובה היא כן, אלא שהסברא של מאי חזית אומרת לי שבאסור רציחה לא נאמר ההיתר של פקו"נ, כלומר אם אני דן אם ההיתר של פקו"נ נאמר על אסור רציחה הרי הסברא אומרת שאסור זה לא התירה התורה גם במקום שיש את החפצא של המתיר של פקו"נ.

נמצא שלפי דעת התוס' ביסוד של מאי חזית נאמרו שני דברים א) שבאסורים הנוגעים לנפש חבירו אין אנו דנים רק לפי הכללים של ההלכה, אלא גם לפי הכללים של הסברא, עד כמה חייבה התורה את האדם לקיים מצוה זו.

ב) אנו קובעים שמצד הסברא חייבה התורה את האדם באסור רציחה למות ולא לעבור על אסור זה. ולפ"ז אומרים תוס' שמסתבר שזה דוקא כשהאסור הוא בקום ועשה, אבל כשהאסור הוא בשב ואל תעשה מסתבר שהוא אינו חייב לההרג ולא לעבור על אסור זה שהרי כדי להמנע ממעשה רציחה בשב ואל תעשה, הוא יעשה בקום ועשה מעשה רציחה על עצמו, וכמו שהקפידה התורה על נפש חבירו כן הקפידה התורה על נפשו שלו. ולכן מסתבר שובמצב כזה הוא צריך להיות בשב ואל תעשה, וא"כ לפ"ז אין כאן שום יסוד כללי של קום ועשה או שב ואל תעשה

אלא שיש הנחה של תוס' שבקום ועשה מסתבר שהתורה חייבה את האדם לההרג ולא לעבור. וכשעבירת הרציחה היא בשב ואל תעשה מסתבר שהתורה לא חייבה לההרג ולא לעבור. וא"כ גם בדינו של בן פטורה צריכים לדון מה אומרת הסברה עד כמה הוא חייב להציל את חברו, והנה לבן פטורה הדבר פשוט שאם יש לפנינו שני בני אדם צמאים להצילם ויש קיתון אחד מים, הרי צריכים להשקות את שניהם אעפ"י שזה רק חיי שעה, וההנחה היא שלאחר מכן ימותו שניהם, ואסור להשקות רק אחד אעפ"י שאם ישקו רק אחד הרי הוא ינצל לגמרי. וטעם הדבר הוא שמכיון ששניהם נמצאים עכשיו בסכנה, עלינו להציל את שניהם ולא לעשות חשבון מה יהיה מחר. וסובר בן פטורה שמכיון שנאמר בתורה ואהבת לרעך כמוך, כמוך ממש בלי שום הפרש, הרי יש לפני בעל הקיתון שני בני אדם צמאים שיש להצילם, את עצמו ואת חברו, (ובנתינת חצי מן המים לחברו אין זה מעשה רציחה בידיים על עצמו, אלא מניעת הצלחת עצמו שהרי ע"י שתיית המים הוא מציל עצמו).

ומכיון שכן הוא הדבר ואנו דנים מסברה עד כמה חייבה התורה את האדם הרי אנו אומרים שמכיון שצריך לדאוג לחברו כמוהו ממש, והרי זה כאלו שיש לפניו שני אנשים להציל, הרי הוא חייב להציל את שניהם היום ולא לעשות חשבון מה יהיה מחר, נמצא שהוא צריך להציל את עצמו ואת חברו היום ולא לדאוג למחר של עצמו.

ובא ר"ע וחידש וחי אחיך עמך חיך קודמין, כלומר שחיוב הצלת חברו מתחיל רק לאחר שהבטחת את חיי עצמך לגמרי, כלומר שהמחר של עצמך קודם להוה של חבריך, אמנם במקום שיש לפנינו להציל שני אנשים אחרים נראה שר"ע מודה שישתו שניהם היום ולא נדאג למחר, ואין אומרים ישתה אחד מהם הכל כדי שינצל לגמרי, דבגמ' משמע דר"ע לא פליג אלא מטעם חיך קודמין.

אמנם בחזו"א חו"מ בלקוטים על ב"מ לדף ס"ב כתב שלר"ע מעדיפים חיי עולם על חיי שעה וישתה אחד מהם וינצל לגמרי, ודינם כמי שיש לפניו שנים להציל ויכול להציל רק אחד שהדין כמבואר בהוריות כהן קודם ללוי וכו'. ובטעם הדבר כתב וז"ל ונראה דחייב ליתן לאחד כיון דבשביל חיך קודמין אמרה תורה דחיי עולם שלו קדם לחיי שעה של שנים גם הנותן צריך להשתדל טפי בהצלת חיי עולם עכ"ד. משמע מדבריו שאם היה הדין שאם יש לפניו שני צמאים צריך להשקות את שניהם ומעדיפים חיי שעה של שניהם על חיי עולם של אחד, היה צריך להיות שגם במחלוקת של בן פטורה ור"ע יהיה הדין כבן פטורה ולא היתה מועילה הדרשא של חיך קודמין, משום שהדין חיך קודמין מועיל רק כשאפשר להציל רק אחד, והנדרון את מי, אבל כאן אם היה הדין כשיש לפניו שני צמאים צריך להציל את שניהם, וא"כ אמרינן שחיי שעה של שנים שקולים יותר מחיי עולם של אחד, גם חיך קודמין לא היה מועיל והיה צריך להציל חיי שעה של שנים.

אמנם דבריו צ"ע ומלשונו של ר"ע נראה שהוא חידש שאין זה כמו שיש לפניו שנים שצריך להצילם, אלא שחיוב הצלת חברו הוא רק במקום שהמציל אינו זקוק להצלה, אבל כשיש

לפנינו שני צמאים גם הוא מודה לבן פטורה שהצלת חיי שעה של שנים חשובה מהצלת חיי עולם של אחד.

והנה ר"ע ובן פטורה נחלקו במקום שאם יחלקו את המים לשניהם תהיה הצלה של חיי שעה לשניהם, אמנם אם הם נמצאים במצב כזה שאם נחלק את המים לשניהם זה לא יועיל כלל אף לחיי שעה, א"כ ודאי הדין הוא שרק אחד ישתה, ויהיה לפנינו הדין שיש להציל שנים ואפשר להציל רק אחד דקיי"ל בהוריות כהן קודם ללוי וכו'. ונראה פשוט שגם לבן פטורה בעל הקיתון קודם לחבירו דבמקום כזה מודה בן פטורה שחייך קודמין דבמקום שהוא זקוק לאותה הצלה שחבירו זקוק לה לא נאמר כלל הלאו של לא תעמוד על דם רעך. שהרי כפי שנתבאר לעיל צריך לפרש בבן פטורה שיסוד דינו נובע שאם הוא צריך להציל את עצמו ואת חבירו הרי זה כמי שיש לפניו להציל שנים, וא"כ בנדון דידן שיש לפניו להציל שנים ואינו יכול להציל אלא אחד לא שייך הדין שיעסוק דוקא בהצלת אחד מהם מדין לא תעמוד על דם רעך, אלא שיש לו לעסוק דוקא בהצלת אחד מהם מדין הקדימה הנזכרת בהוריות כהן קודם ללוי, וכו', וא"כ נראה פשוט שלגבי זה ודאי מודה בן פטורה שחייך קודמין אומר שהצלת עצמו יש לה דין קדימה הגדול ביותר מכל דיני הקדימה המוזכרים בהוריות. ואם באנו לומר שבמקום שיש לו להציל את עצמו ואת חבירו גרע ממי שיש לפניו להציל שני אנשים זהו דבר שלא ניתן להאמר בשום אופן. ובמנחת חנוך מצוה רצ"ו כתב דלבן פטורה כשחבירו קטן ואינו בר חיובא חייב ליתן את כל הקיתון לקטן, והיינו דלא כדברינו, ודבריו תמוהים מאד. אמנם במקרה הנזכר בדברינו (ולא באופן של מחלוקת בן פטורה ור"ע) אם בעל הקיתון ירצה לותר לחבירו אפשר דשרי שהרי השתיה היא בגדר הצלה ואינה מעשה רציחה על עצמו, וא"כ אין זה אלא נמנע מהצלת עצמו ועוסק בהצלת חבירו דאפשר דשרי.

אמנם במקום שהמציל אינו בסכנה נסתפק הרב במשפט כהן סימן קמ"ד אי שרי להכניס עצמו בסכנה ודאית כדי להציל חבירו ולפי דרכנו שתמיד מסתכלים כאלו יש לפנינו שני אנשים והמציל הוא אדם מן הצד, הרי נמצא לפ"ז שאם אדם מכניס עצמו בסכנה ודאית להציל חבירו בזמן שהמציל אינו בסכנה, הרי זה כהורג נפש להציל נפש אחרת דפשיטא שאסור (וקרוב הדבר שגם אסור להכניס נפש חברו בספק של סכנה, כדי להציל חבר שני מסכנה ודאית, שהרי זה ספק מעשה רציחה להציל חברו.

וכשם שאסור לרצוח חבירו כדי להציל חבר שני, גם ספיקו אסור כדין כל ספק אסור.) והנה יש לחקור בהא שחידש ר"ע חייך קודמין, - בין לפי פירושו של רש"י במאי חזית שבמקום שיש בין כה אבוד נשמה אין זה נקרא פקו"נ.

ובין לפירושו התוס' שיש לשקול מצד הסברא עד כמה חייבה התורה, ובמצבים מסויימים אומרת הסברא שהתורה חייבה גם במקום שוקיים החפצא של ההיתר של פקו"נ. אם הפירוש שבמקום שהוא זקוק להציל את חיי העולם של עצמו לא נאמר הדין של לא תעמוד על דם רעך. או שהפירוש הוא לפי פירוש רש"י שהתורה חדשה שבלאו של לא תעמוד על דם רעך מתחשבים רק בפקו"נ של המציל ופקוח נפשו של הזקוק להצלה אינו נכנס בחשבון, וממילא בכל מקום שיש סכנה למציל יש באן את החפצא של ההיתר של פקו"נ, וממילא גם את ההיתר

פקו"נ בפועל, ולפי תוס' לצד זה חרשה התורה שבלאו זה אין הולכים אחר הסברא אלא רק אחר הכלל שאין דבר העומד בפני פקו"נ, והנה אם נאמר כהצד השני שהלאו של לא תעמוד על דם רעך נדחה מפני פקוח נפשו של המציל, הנה הדבר פשוט שאם יש איזו שהיא סכנה למציל הרי הוא פטור מהצלה שהרי קיי"ל שגם ספק פקו"נ דוחה את כל האסורים שבתורה, ואין הולכים בפקו"נ אחר הרוב, ולפי"ז ודאי קיי"ל כהרדב"ז בתשובה (הובא בפתחי תשובה יו"ד סימן קנ"ז ס"ק ט"ו) שאין אדם מחויב להכניס עצמו בספק סכנה להציל חברו אפילו מסכנה ודאית, דלא כההגות מיימוני בשם הירושלמי (הובא בכסף משנה סוף פרק א' מהל' רוצח). אמנם אם נאמר כהצד הראשון שבמקום שהמציל זקוק להציל את חי העולם של לא נאמר הדין של לא תעמוד על דם רעך, א"כ יש מקום לומר שזה רק במקום שההצלה תגרום לאבוד ודאי של חי העולם של המציל, כלומר שנאמרה הלכה שלגבי המציל חי העולם שלו, שוקלים יותר מאשר חי השעה של הזקוק להצלה, אבל במקום שהמציל נכנס רק לספק סכנה ששם יש כלל אין ספק מוציא מידי ודאי לכאורה ומציל חייב להכניס עצמו לספק סכנה כדי להציל את חברו מסכנה ודאית, וכדברי ההגות מיימוני בשם הירושלמי.

ולפי דרך זו לדין דקיי"ל כהרדב"ז, כמו שהכריעו האחרונים וכמו שפסק במשנה ברורה סוף סימן שכ"ט, נקטינן כהצד השני שהלאו של לא תעמוד על דם רעך נדחה מפני פקוח נפשו של המציל וכל הכללים של פקו"נ חלים עליו. וא"כ גם באסור זה יהיה הכלל אין הולכים בפקו"נ אחר הרוב, ואם יש אף ספק ספיקא של סכנה יהיה פטור מהצלה. אמנם יש לומר דרך שלישית שר"ע חידש תפיסה שונה בגדר של ואהבת לרעך כמוך, תפיסה הנכללת במשפט וחי אחיך עמך חייך קודמין שהתורה קובעת שדבר ראשון האדם צריך לדאוג לחיי עצמו ורק אח"כ לחיי חברו, ולפי"ז לפי מש"כ לעיל בדעת התוס' שגם בלא של לא תעמוד על דם רעך הולכים אחר הסברא ודנים מצד הסברא עד כמה חייבה התורה את האדם בלא זה, אלא שלפי תפיסתו של ר"ע משתנית הסברא ואני אומר שהסברא אומרת שאדם לא מחויב להציל את חי השעה של חברו במחיר חי העולם של עצמו. ואפשר לומר לפי דרך זו שגם במקום ספק סכנה למציל הסברא אומרת שהוא אינו חייב להכנס בספק סכנה להציל את חברו מסכנה ודאית. אמנם לדרך זו נראה שיש מקום לומר שזה רק בספק השקול או בספק הקרוב לשקול, אבל במקום שיש רוב, או עכ"פ רוב גדול שאין בזה סכנה, הרי אעפ"י שבהלכות פקו"נ בכל התורה גם זה נקרא ספק פקו"נ, הדוחה אסורי תורה. מ"מ לענין הצלה קיימת הסברא שמעוט הסכנה שיש פה איננו פוטר אותו מחיוב הצלה.

והנה לכאורה הסברנו בדין זה שאין אדם צריך להכניס עצמו לספק סכנה שקול, הוא אליבא דר"ע שחייך קודמין אמנם נראה שאין צורך לכך, ודין זה הוא גם אליבא דבן פטורא, והיינו דאם היה באמת מדובר במקום שהוא בספק סכנה וחבירו בסכנה ודאית והשאלה אם עליו להציל את עצמו או את חברו, אז באמת אליבא דבן פטורא הרי זה כמו אדם שליש שיש בפניו שני אנשים אחד נתון בספק סכנה ואחד בסכנה ודאית שהדין נותן שיציל את מי שנתון בסכנה ודאית.

ולפי הסברנו לעיל בשיטת ר"ע יחלוק ר"ע בזה ויסבור שאם המציל עצמו בספק סכנה הדין הוא שיציל עצמו אעפ"י שהוא רק בספק סכנה וחבירו בסכנה ודאית. אמנם במקום שהוא אינו כלל בסכנה והוא מכניס עצמו לספק סכנה כדי להציל את חבירו שהוא בסכנה ודאית, הרי כפי שכבר כתבנו לעיל הרי זה כמו שיש לפנינו שני אנשים ואנו מכניסים את האחד בספק סכנה, שזהו ספק מעשה רציחה כדי להציל את חבירו מסכנה ודאית, וכבר כתבנו לעיל שנראים הדברים שאסור לעשות ספק מעשה רציחה כדי להציל חבר שני מסכנה ודאית, וא"כ לפ"ז אסור ג"כ להכניס עצמו לספק סכנה כדי להציל חבירו ובזה מודה גם בן פטורא. אמנם במקום שיש רק מעוט סכנה ורוב שאין כאן סכנה יש מקום לומר שבאמת מותר להכניס גם את חבירו במעוט סכנה כדי להציל חבר שני מסכנה ודאית שהרי יש כאן רוב שאין כאן מעשה רציחה וא"כ ודאי הוא הדין שמוותר לו להכניס עצמו במעוט סכנה כדי להציל חבירו מסכנה ודאית ומכיון שכתבנו שובין לרש"י ובין לתוס' יש לומר שאין בדיני הצלה את ההיתר המיוחד של פקו"נ א"כ במקום שיש מעוט סכנה הוא יהיה חייב להכניס עצמו במעוט סכנה כדי להציל חבירו, וכמו שנתבאר לעיל.

(אמנם בדעת ההגהות מיימוני בשם הירושלמי נראה שהם באמת סוברים שמוותר להכניס את חבירו בספק סכנה שיקול (דהיינו לעשות ספק מעשה רציחה) כדי להציל חבירו מסכנה ודאית משום שאין כאן מאי חזית דדמא דהאי גברא סומק טפי, שהרי זה ודאי וזה ספק).

והנה כתב הרמב"ם בפרק ב' מהלכות שבת הל' כ"ג וז"ל עובדי כוכבים תמזלות שצרו על עיריות ישראל וכו' ובכל מקום אם באו על עסקי נפשות או שערכו מלחמה או שצרו סתם יוצאין עליהן בכלי זיין ומחללין עליהם את השבת, ומצוה על כל ישראל שיכולין לבוא ולצאת ולעזור לאחיהם שבמצור ולהצילם מיד העובדי כוכבים ומזלות בשבת עכ"ל.

ועיין בספר ארץ חמדה ספר א' שער א' י"א אות ה'. שכתב שמדברי הרמב"ם הנ"ל משמע שחייב אדם להכניס עצמו לספק סכנה כדי להציל את חבירו מסכנה ודאית שהרי כל מלחמה היא ספק סכנה, וברמב"ם ובגמ' משמע שחייב זה הוא גם לא על פי מלך או גוף מוסמך אחר להוציא את העם למלחמה, כך שאין לפרש שזה מדיני מלחמה, עיי"ש בדבריו. תמכח זה הוכיח כדברי השיטה שאומרת שהאדם חייב להכניס עצמו לספק סכנה כדי להציל חבירו מסכנה ודאית. והנה בעיקר דבריו שהוכחה זו היא הוכחה גמורה, יש לדחות ולומר שמכיון ששם מדובר לגבי אסור שבת לא דובר שם על ההיבטים של נדון זה לגבי מכניס עצמו לספק סכנה, ואפשר שע"כ מיירי באופן שאין סכנה למצילים כגון שבאים הרבה יחד נגד מעוט גוים או באופן אחר, או שמיירי שיש סכנה גם למצילים שכולם בכלל הסכנה, אמנם זהו דוחק,

ולפמ"ש"כ מיושב בפשיטות שבאמת הלאו של לא תעמוד על דם רעך אינו נדחה לגמרי מפני פקו"נ אלא שלדעת ר"ע אמרינן שמסברא אינו מחויב להמנע מהצלת חייב עולם שלו כדי להציל חיי שעה של חבירו, והסברא אומרת שבין לר"ע ובין לבן פטורא שאדם אינו מחויב להכניס עצמו בקום ועשה לספק השיקול של סכנה כדי להציל חבירו אפילו מסכנה ודאית

ובנ"ל. אמנם במקום שזה לא ספק השקול אלא רק חשש סכנה ויש רוב שאין בזה סכנה הרי אעפ"י שבהלכות פקו"נ גם חשש סכנה כזה דוחה אסורי תורה, מ"מ בנדון דידן אמרינן שמכיון שיש רוב שאין זה סכנה הרי הסברא נותנת שמתמת חשש סכנה זה אינו נפטר מחיוב הצלת חברו, ומיושב הרמב"ם בפשיטות שהצלה מנכרים שצרו על עיירות ישראל אינו ספק שקול של סכנה, אלא רק חשש סכנה, ועכ"פ יש לומר שבאופן זה מיירי חגמ' והרמב"ם. ובאופן זה באמת חייב להכניס עצמו לחשש סכנה כדי להציל חברו, אמנם עדיין צ"ע איזה רוב צריך שיהיה אם מספיק רוב רגיל או צריך רוב גדול ואם באנו להוכיח מדברי הרמב"ם הנ"ל יהיה מוכח שיש חיוב להכניס עצמו לכה חשש סכנה – הדומה למצב של נכרים שצרו על עיירות ישראל – כדי להציל חברו מסכנה ודאית. אמנם קשה להורות הלכה מדברי הרמב"ם הללו משום שיש לדחות אם כי ברוחק, שמשם אין ראייה כלל.